

Сонеты

Перевод с английского Георгия ПИЛИПЕНКО

3

Когда я думаю, что эти строки,
И без меня — судьбу мою решат,
Что для прочтений будущих, глубоких
Чернильный след важнее, чем душа,

Я в мыслях часто представляю это:
Собрался круг читателей большой,
Чье представленье о судьбе поэта
Никак не вяжется с его душой;

И в гневе я на бытие земное,
Что думает и поступает так,
Сжимает душу, не дает покоя,
Приносит горе и сомнений мрак.

Я в ярости слепой. И мысль повисла.
Не нахожу ни нужных слов, ни смысла.

4

Хоть это правда — ты давно мертва,
Но как тебя могло коснуться тленье?
Ты в памяти моей была жива,
Не уходила из воображенья.

Я образ твой воздвиг на пьедестал:
Улыбка грусти, живость поцелуя...
И в смерть твою я верить перестал,
И жил, на истину не претендуя.

Но я пришел, где спишь в покое ты:
Цветы смотрели на меня невинно,

Трава пробилась в трещины плиты,
На имени — лишь мох и паутина.

Я так и не постиг, хотя бы чуть
Твоей судьбы загадочную суть.

5

Как действовать? Как разум свой послушать,
Коль суета сует, как вес оков,
И бесит, и захватывает душу
Для времяпожирающих трудов?
И можно ль мысль отделить от долга?
Душа для долга существует ведь?
Но мысль долгу предана недолго:
Чего угодно может захотеть.

И вот решил я обручиться с Музой,
Для дома первый камень заложил,
Но в суете не избежал конфуза:
Я нищим стал: ни денег нет, ни сил,

И плоть свою, как грешник, заставляю
Отречься от желаемого рая.

8

Душа немало масок разных носит:
Стремится, чтоб не видели ее,
Но коль она однажды маску сбросит,
Узнает ли душа лицо свое?

Ведь маска не зовет себя личиной,
Сквозь прорезь глаз воспринимает свет.
И мысль наша маску приучила
Принять судьбу и не искать ответ.

Как дети в зеркале лица боятся,
Так наши души в поисках проблем

Гримасничают, в бог весть что рядятся,
И мир иной творят, забыв зачем.

Хоть мысль душу обнажить готова,
Но чтоб раскрыть себя саму — ни слова.

10

Чтоб сердце окунулось в сон здоровый,
Пустых посул я нашептать готов,
Оно впадает в сон от звука слова,
И вовсе не вникает в смысл слов.

Ведь если сердце бы стремилось к знанию
О дне, о солнце, что взойдет опять,
Оно б слова подвергло испытанию,
Чтоб цену обещаниям узнать.

Но сердце спит. Его и днем и ночью
Лишь игры в обещания манят.
Нам вместо ягод — хороши цветочки:
Они воображение пьянят.

Я сердце так обманываю часто,
Что ложь с годами стала сердца частью.

9

О, быть ленивым, леность обожая,
Я в этом чувствую свою вину:
Приходит мысль одна, затем другая,
Но я и пальцем не пошевельну.

Как гордый зверь, что мечется в капкане,
Я в гневе познаю и кровь, и пот,
Бездействие ведет к душевной ране,
А действие — к отчаянью ведет.

Я, словно тонущий в песках сыпучих,
Что с каждым взмахом — глубже засосут,
И не поможет сила рук могучих,
Движение мысли — бесполезный труд.

Мы действий в жизнь мертвую не вносим:
Мы все дела на завтра переносим.

Сонет III

Коли я думаю, що ці прості рядки
Нажаль, замінять з часом творче ціле,
Й читач ввіп'ється оком в сторінки,
Відчитуючи душу не без цілі,

Прийденній уявляю я загал,
В котрім про мене думка припустима,
Що я — літературний ідеал,
Та з ним не йде моя душа пропаща в риму.

Мене гнівить засада світова,
Вона собі свавілля дозволяє,
Гнів душить душу, в мотузи звива,
Жбурляє в пащу домислів, відчаю.

І збуренню, що рветься з глибини,
Бракує слів. Та зайві і вони.

Сонет IV

Я глінності для тебе — не прийму,
Хоч в дійсності ти вже давно померла.
Твій образ, що існує наяву,
Із пам'яті моєї смерть не стерла.

Цілунок, усміх, ніжність юних щік...
Вдостоїлося серце насолоди
Тебе в такім безсмерті знати вік,
Закарбувавши мить твоєї вроди.

Але прийшов, де спочиваєш ти,
І на гробку живі побачив квіти,
Траву підступну, тріщину плити
З твоїм ім'ям, вже небуттям повитим.

Й не знав що думати — і не збагну
Земну твоєї долі таїну.

Сонет V

Як думати і як думки до дії
Спонукувать, коли потреби тиск
Душею так щоденно володіє,
Щоб в часожерній праці мати зиск?

Як думку зосередити на справі,
Якій присвячена моя душа,
Раз інші мислі віддані забаві,
Не вартій і щербатого гроша?

Я мрію з Музою піти до шлюбу,
Ощаджу гріш на хату із садком,
Та повсякдення все веде на згубу,
У вічності зостанусь жебраком,

Що плоть свою гріховну спонукає
Відмовитись від бажаного раю.

Сонет VIII

О, Боже, скільки масок різночинних
Лице душі витримує щодня!
Якщо душа позбавиться личини,
Своє лице пізнає без вбрання?

Правдива маска не відчує споду —
Лиш погляд з нею зрощених очей,
А думка наша так всім верховодить,
Що робить звичним даний стан речей.

Себе дитя лякається в свічаді,
Так наші душі — дітлахи малі —
Насадять іншість, як у маскараді,
І створять цілий світ на цьому тлі.

З душі личину думка може зняти,
Але себе не дасть здемаскувати.

Сонет IX

Ледачим бути й ледарство любити!
Себе я не люблю за лінь пусту;
Велику справу я б хотів зробити,
Але і до малої за версту.

Моя рішучість — наче звір у пастці,
Порив до дії — дії ставить край:
Не-дія тягне думку у напасті,
А шарпанина гонить у відчай.

Тому я ніби у пісках сипучих,
Де з кожним рухом грузнеш в глибочінь:
Тут безпорадна сила дій рішучих,
Але й повільна не врятує лінь.

Життя це мертве, дії не приносить:
Планує нині — завтра переносить.

Сонет X

Заснути серце — немовля вмовляю,
Обіцюючи: завтра прийде ранок;
Під шемріт радше серце засинає
І не рахує сенсу обіцянок.

Якби хотіло серце сенс той знати, —
То наслухаючи поета ліру,
Чи вдовольнилося би постулатом,
Замість пійняти справжню його міру?

Та серцю ближчі радощі сонливі:
Присутність втіхи в сонному ужитку —
Є ж бо чуття такі тонкі й вразливі,
Що вдячні ягідці уже за квітку.

Оманою гамую серце часто,
Хоч є омана та і серця частю.

От редакції. Фернанду Пессоа (1888-1935) выдающийся португальский поэт-экзистенциалист. Вдохновленный сонетами Шекспира, он написал 35 сонетов на английском языке елизаветинской эпохи. Он был двуязычным поэтом, поскольку провел детство и окончил университет в Дурбане (Южная Африка), где работал его отчим. Был крайне застенчив, поэтому писал под тремя разными псевдонимами. Каждому из вымышленных авторов придумал биографию и устраивал в печати творческие перепалки между вариантами своего "я". Мистификация обнаружилась лишь после его преждевременной и загадочной смерти. Его столетие в 1988 г. отмечалось ЮНЕСКО как год Пессоа.

